

leder

SJEFREDAKTØR OG ADM. DIR.:
EIRIK HOFF LYSHOLM

NINA KORDAHL (direktør)
ESPEN LØKELAND-STAI (nyhetsredaktør)
LARS WEST JOHNSEN (nyhetsredaktør)

Klart for stridsmøte

Denne uka blir Europas forhold til partneren på andre sida av Atlanteren igjen satt på prøve. Med den katastrofale avslutningen på G7-møtet i Canada i juni friskt i minne er forventningene på et bunnivå før NATO-toppmøtet onsdag og torsdag. Den store striden som i verste fall kan ende med et nytt havari for det transatlantiske forholdet, handler om Donald Trumps kampsak: USA betaler urettferdig mye til NATO, Europa må bruke mer penger på sitt eget forsvar.

I oppladningen til møtet har Trump sendt brev til flere land, deriblant Tyskland og Norge, der han i skarpe ordelag krever sterkere forpliktelser til målet om å bruke 2 prosent av BNP på forsvar, og truer med at manglende betalingsvilje kan få konsekvenser for USAs militære tilstedeværelse rundt i verden. Enda alvorligere er det at Trump har sådd tvil om USA kommer til å stå ved forpliktelsene om kollektivt forsvar i NATO-avtalen og faktisk komme allierte land til unnsetning ved et angrep. På toppmøtet i fjor ville ikke Trump svare på dette.

Konflikt og strid vil sende et svært dårlig signal til andre land i en tid med økt spenning og usikkerhet i verden.

2 prosent-målet kan svært sannsynlig by på storkonflikt på møtet. Flere land, deriblant Norge, sier allerede nei til et strengere krav, ifølge VG. Grunnen er åpenbar: allerede i 2014 ble NATO-landene enige om å øke forsvarsutgiftene og bevege seg mot 2 prosent i løpet av ti år. De er nå i gang med det. Å øke forsvarsutgiftene til 2 prosent over natta, slik Trump later til å kreve, er uansvarlig og vil mest sannsynlig heller ikke føre til bedre sikkerhet.

Men Europa kan være så ansvarlig og fornuftige de vil. Problemet er at vi er helt avhengige av den uforutsigbare mannen i USA i NATO. Om toppmøtet i vår viktigste forsvarsallianse ender i konflikt og strid vil det sende et svært dårlig signal til andre land i en tid med økt spenning og usikkerhet i verden. Europa er fanget i Trumps nett og må gjøre hva de kan for å overbevise om at beskjeden fra USA tas på alvor. Det vil på sikt også gjøre Europa tryggere, jo mer ansvar Europa kan ta for sin egen sikkerhet, desto bedre.

#denfølelsen

«NATO-sjef Jens Stoltenberg føler han klarer å kommunisere med Donald Trump», melder NTB.

Å måtte fortelle verden at du som Nato-sjef kun føler at du klarer å kommunisere med USAs president. #denfølelsen

Italienske tilst

Vi har mye å lære av sjokket som traff Venezia da Vasco da Gama fant sjøveien til India og rev teppet vekk under føttene på byen.

Krydder er den perfekte handelsvaren. Om råvaren er nøtter, bær, frukt, blader eller bark. Når den er ferdig foredlet og tørket blir den kompakt, tørr, lett og med svært lang holdbarhetstid. Og ikke minst: Mye av den vokser ikke naturlig i Europa. I tusenvis av år har krydder vært en helt sentral handelsvare på våre markeder. Ville du ha pepper, kardemomme eller kanel – for ikke å snakke om kongen av krydder, muskat, som opprinnelig bare vokste på én øy i Stillehavet – måtte du drive handel.

Krydder var da som nå et nytelsesmiddel. En måte å heve smaken på. Men i mye større grad enn i dag var krydder tidligere også en måte å vise fram sin velstand på. Kom du på besøk til naboen og fikk mat med eksotiske krydder var det en handling som i dag kun kan gjenfinnes i det stive ritualet på fine restauranter når hovmesteren kommer med en gigantisk Peugeot-kvern og tilbyr å pepre pastaen din. Eller hvis du har vunnet i Lotto: trøfelen hun tilbyr seg å drysse over risottoen din.

En last med pepper mangedoblet tidligere sin verdi på reisen fra opprinnelseslandet til matbordet i London eller Paris. En ferdig utstyrt krydderhylle med tjue glass, som du i dag kan kjøpe for en hundrelapp på IKEA, ville innbrakt deg en månedslønn på markedet i Madrid eller Roma for 800 år siden. Nordmenn kan finne sin referanse til hvor eksklusivt krydder var i «gamle dager» gjennom «Babettes Gjestebud». Novellen handler om kokken Babette Hersant som hadde stått på barrikadene under pariserkommunen og som derfor måtte flykte. Hun havnet i Berlevåg av alle steder, hvor hun etter mange guds innfall serverte et måltid de pietistiske finnmarkingene ikke visste om lignet mest på en hekseabbat eller en nattverd. Ingrediensene importerte hun selv fra Paris. Men de kom selvsagt fra horisonter lengre unna enn selv Opplysningens by. Pepper, merian, fenikkel, timian og laurbær smurte ganene til de tolv gjestene. Babette brukte uhyrlige 10.000 franc på middagen. Det er mer enn sannsynlig at krydderne hadde vært innom Venezia på veien.

Venezia var nemlig den bystaten som mer enn noen andre blomstret og vokste på krydderhandelen. Kunstverkene, kirkene, Villaene, broene og fontenene som i dag tar pusten av turister fra hele verden, er finansiert med inntekter fra handel via den naturlige havnen som ligger der øverst i Adriaterhavet. Veneziaerne seilte til Nilens bredd og handlet med krydder fra hele Asia. Den kom dit med ørkenkaravaner og skip

HANDEL: Venezia var den bystaten som mer enn

langs Nilen. En tur/retur kunne sikre deg og din familie for livet. De som ikke ble tatt av pirater, uvær eller uflaks, ble søkkrike.

Når vi i dag uanstrengt snakker om å «ta risiko» tenker vi sjelden på at det var italienerne som fant opp begrepet. «Risico» betyr skjær (i sjøen) eller «det som skjærer båter». Farene var mange for de som handlet over Middelhavet den gangen. Venezia hadde en allianse med tyrkerne i Bysants og senere med Egypt som var svært lønnsomme. De hadde den beste flåten, de beste kontaktene hos de som fraktet krydder gjennom ørkenen, de beste navigatørene og en naturlig beskyttelse mot land ved at de var en øystat. De hadde avanserte finansielle tjenester som kreditt og vekslers, som gjorde at de slapp å ha med seg gull ombord på reisene. Absolutt alt lå til rette for at Venezia skulle fortsette å blomstre og vokse. Ingen hadde fantasi til å se for seg at noen skulle kunne ta fra dem gåsra som den gullegg etter gullegg, krydderhandelen med Asia. Framtida var rosenrod.

Så fant Vasco da Gama sjøveien til India. Med ett kunne ett eneste portu-

ander

noen blomstret og vokste på krydderhandelen.

FOTO: MARCO BERTORELLO/NTB SCANPIX

gisisk skip frakte med seg mer krydder i lasten enn det Venzias handelsmenn klarte å importere på et helt år. Krydder gikk fra å være en kostbar raritet på de velstående bord, til å bli tilgjengelig for svært mange fler. Prisene falt følgelig selvstøtt som stein og Venezia's forretningsmodell som et korthus. Utallige venezianske forretningsmenn, sjøfolk, bryggesjauere og politikere måtte finne seg andre forretningsmodeller. Malere, skulptører, arkitekter og komponister måtte skaffe seg nye meséner. Venezia måtte finne opp seg selv på nytt.

Vi har mye å lære av det sjokket som traff Venezia da Vasco da Gama rev teppet vekk under føttene på byen. Netthandel, P2P, containerfrakt, globale monopolister, automatisering, robotisering og digitalisering. Det mangler ikke på kandidater hvis vi spør oss hvem som er vår tids nye sjøvei til India. Flere bransjer er forlenget endevendt av de nye handelsrutene. Film- og musikkbransjen er ikke til å kjenne igjen. Finansvesenet flakker med blikket og skjelver i knehasene. Alle som driver butikk som enten kan digitaliseres, eller som er avhengige av transport, vet at sjokket kommer.

Venezia kunne ikke endre det faktum at konkurrentene hadde funnet en snarvei til selve kilden til deres rikdom. De måtte tilpasse seg denne nye virkeligheten. Og de gjorde det. Venezia ligger der den dag i dag. Den har sine utfordringer. Men er fortsatt en rik by i verden. Det gir håp for alle stater som våkner opp til en verden som ser annerledes ut enn i går. Ny teknologi er tru-

ende, men byr også på store muligheter. Og ikke minst. Å dele fruktene av verdens handel er ikke som å dele en kake. Hvis vi er gode på å navigere og lage spilleregler, trenger ikke noen få mindre for at noen skal få mer. Men da må vi være virkelig gode. På å navigere og lage spilleregler.

**BØRS
& KATEDRAL**

KJETIL STAALSEN er spesialrådgiver i LO og skriver om økonomi annenhver mandag

Twitter: @Staaes1

Akademikerne idylliserer lokale forhandlinger

DEBATT

RAGNHILD LIED

Unio-leiar

Anders Kvam, Akademikerne, held fram å idyllisere lokale forhandlinger om lønns- og arbeidsvilkår (Dagsavisen 2.7). Han mislikar at eg i eit innlegg (27.6) peika på svake sider ved det han kallar «Akademikerne lønssystem». Sjølv om han understrekar at det skal vere kollektive forhandlinger, veit Kvam godt at dette er forhandlinger der arbeidsgjevar har avgjerande makt. Streikeretten er borte eller svekka.

I mangel av argument påstår han at eg forsvarer eit system henta frå den gamle industrien og samlebandet. Tvert imot. Samlebandsarbeidaren fekk ofte merke ulempene ved ein modell der arbeidsgjevar hadde bukta og begge endane.

Kvam påstår også at Akademikerne modell er innført i kommunal sektor. Vel, realiteten er at om lag 90 prosent av dei kommunetilsette har ein modell med hovudvekt på sentrale forhandlinger, men med rom for lokale forhandlinger. Det er denne blandingsmodellen eg forsvarer. Ikkje fordi den er perfekt, men fordi berre å satse på lokale kollektive forhandlinger er eit dårlegare alternativ. At staten, som arbeidsgjevar, vil ha meir av dette, er i alle fall ikkje noko argument for at det er ei god løysing. Det er neppe iveren etter å lønne utdanning og kompetanse betre som ligg bak dette ønsket, sjølv om det blir kalla «moderne».

Sentrale lønnsforhandlinger er også viktige med tanke på å oppretthalde maktbalansen mellom arbeidstakersida og arbeidsgjevarsida på ei rekkje område.

For ikkje lenge sidan stod Legeföreninga i ein strid om makt over arbeidstida, primært mot arbeidsgjevarer sentralt. Det «sentrale systemet» blei mobilisert, og Legeföreninga fekk mykje støtte, ikkje minst frå Unio. Dei vann i stor grad fram. Eg høyrde aldri noko krav om at denne striden skulle løysast gjennom lokale forhandlinger. Kvifor ikkje? Men kanskje vi snart får krav frå Akademikerne om å få forhandle lokalt om offentleg tenestepensjon?